

Jan Kubiš – hrdina a vlastenec

V květnu jsme si připomněli 68. výročí hrdinného odporu parašutistů v pravoslavném kostele Cyrila a Metoděje v Resslově ulici v Praze, kteří uskutečnili atentát na říšského protektora Reinharda Heydricha. Parašutisté Josef Valčík, Jozef Gabčík a Jan Kubiš se tak zapsali do povědomí našeho národa společně s dalšími, kteří 18. května 1942 položili svůj život za svobodu naší země. Právě Janu Kubišovi byla v sobotu 26. června 2010 odhalena pamětní deska v obci Sádek u Velkých Heraltic na Opavsku. S myšlenkou instalovat pamětní desku Janu Kubišovi přišel praporčík Václav Šveda, člen výboru Krajské organizace Sdružení válečných veteránů (SVV) Moravskoslezského kraje a rodák ze Sádku. „Jsem, tak jako téměř celá obec, potomkem dosídlení pohraničích, kdy moji rodiče přišli do obce z podtater. Už jako kluci jsme si na bunkrech a v nich hráli,“ řekl Václav Šveda, který se o historii své obce hluboce zajímá. Rozhodl se navštívit paní Janu Zechovou, starostku Velkých Heraltic, kam obec Sádek administrativně patří a nabídl jí pomoc v péči o válečné hroby. Navázali spolupráci a Václav Šveda kontaktoval Matici slezskou, pana Jaromíra Breuera, který mu poskytl materiály týkající se hraničářského pluku XIII. O pobytu Jana Kubiše v Sádce se zmínil na výborové schůzi SVV v Opavě s tím, aby byla tomuto vlastenci zhotovena pamětní deska a byla umístěna na budově hasičské zbrojnice. Společně s Jiřím Vrtným, místopředsedou Krajského výboru SVV MSK a po konzultaci s historikem doc. Tomášem Staňkem pak nebylo od myšlenky k samotné instalaci daleko. „Text na pamětní desce připravil doc. Tomáš Staněk. Zbývalo dát dohromady peníze. Formou sbírky jsme určitou částku vybrali a pak bylo nutné vše organizačně zajistit. Celou akci jsme spojili s 760. výročím vzniku obce Sádek,“ řekl Jiří Vrtný. Zhotovitelem pamětní desky byl Kamil Ludwig, sochař a kameník z Opavy Vávrovic.

Kdo byl Jan Kubiš

Rotmistr (plukovník in memoriam) Jan Kubiš byl příslušníkem 1. československého pěšího pluku ve Francii, 1. pěšího praporu ve Velké Británii a členem skupiny Anthropoid. Narodil se 24. června 1913 v obci Dolní Vilémovice. Po ukončení obecní a měšťanské školy pracoval v zemědělství a krátce také jako topič. V říjnu 1935 byl povolán k výkonu vojenské praezenční služby k pěšímu pluku 31 "Arco" v Jihlavě. Byl zařazen do poddůstojnické školy a po jejím absolvování se rozhodl zůstat v armádě jako dělesloužící poddůstojník, nejprve u 9. pěší roty ve Znojmě a v říjnu 1937 byl převelen k pěšímu pluku 34 do Opavy. Dne 15. října 1937 byl pak přidělen k bruntálskému pěšímu pluku 34 Střelce Jana Čapka. V jeho rámci byl sestaven strážní prapor XIII. s velitelstvím v Jakartovicích, nedaleko Opavy. Zde byl zařazen jako velitel družstva, zástupce velitele čety a velitel strážního oddílu 3. strážní roty v hodnosti četaře v nedalekých Litultovicích. Jeho jednotka střežila výstavbu stálého

československého opevnění západně od Opavy. Je třeba si uvědomit,“ uvedl Josef Sukač, místopředseda Sdružení dobrovolníků v Sádce, „že se Jan Kubiš se svou strážní jednotkou ocitl v obci, kde převládalo německé prostředí, avšak vztahy mezi německými a českými občany v Sádce byly oproti okolním obcím klidnější. Československá jednotka Jana Kubiše byla bez emocí místními občany přijata. I když si německé obyvatelstvo uvědomovalo, že tito českoslovenští vojáci budují a střeží pohraniční bunkry a opevnění proti nim, sami se na jejich výstavbě podíleli, protože to pro ně byla možnost si vydělat. V okolních obcích takto klidná situace nebyla a docházelo k silným střetům, stavební práce byly bojkotovány, docházelo ke krádežím strojů a zařízení.“ Nelehkou službu u strážní jednotky líčí ve svých vzpomínkách Jiří Chvilíčka, jeden z Kubišových podřízených. „Již po Novém roce (1938) jsme měli denně příhody v hraničním pásmu, které způsobovaly různé záškodnické skupiny. Denně nám byly hlášeny přepady strážních hlídek na stanovištích. Ordneři ničili zařízení na stavbách, vyvraceli různé zaměřovací terče a značky pro výstavbu objektů opevnění a poškozovali připravený materiál na výstavbu objektů, otravovali studně, atd. Prováděli jsme střežení v několika skupinách Březové, směrem k Jamnici a Stěbořicím, ke Zlatníkům, Milostovicím. Dne 7. dubna 1938 jsme se nastěhovali do Sádce – vesnice, kde bylo hodně Němců a zvláště mladých, kteří nás moc rádi neměli. Zvláště mladí v bílých punčochách a s různými německými ozdobami...“

Linie čs. opevnění probíhala severně od Sádce, kde dnes stojí těžký objekt OP-S 38, poslední z 66 postavený ve Slezsku. Asi 2 km východně od něj byla rozestavěna tvrz Šibenice, jedna z největších v Československu. Měla mít osm pevností, spojených šachtami s rozsáhlým podzemím.

Dne 7. dubna 1938 byla část vojáků, pod velením četaře Jana Kubiše ubytována v hasičské zbrojnici v Sádce.

Foto: Petr Majer

Hasičská zbrojnice v Sádku

Zde ho zastihla mnichovská zrada a 6. října 1938 se svoji jednotkou ze Sádku odchází. Krátce po mnichovském diktátu, v říjnu 1938 z armády odešel do civilu, vrátil se do Dolních Vilémovic a opět pracoval jako topič v cihelně. V červnu 1939 ilegálně opustil Protektorát, zapojil se do vznikající československé vojenské jednotky v Krakově a v červenci 1939 odplul lodí Chrobry do Francie. Již počátkem srpna 1939 vstoupil do Francouzské cizinecké legie, kde byl zařazen k jejímu 1. pluku v severoafrické Saidě. Po vypuknutí 2. světové války byl koncem září 1939 prezentován u 1. čs. náhradního praporu v Agde, kde byl zařazen ke 4. rotě čs. pěšího pluku 2.

V říjnu 1939 byl přemístěn k 11. rotě čs. pěšího pluku 1 a v prosinci 1939 byl povýšen do hodnosti rotného. Jako velitel družstva se účastnil bojů s německými okupanty a po porážce Francie se dostal společně se zbytky československé armády na lodi Rod el Farag do Velké Británie. Po vzniku 1. čs. smíšené brigády byl zařazen ke 3. rotě pěšího praporu 1. Absolvoval kurz pro rotmistry pěchoty v záloze a v březnu 1941 byl povýšen do hodnosti rotmistra pěchoty. Několik dnů poté byl přemístěn do Ringway u Manchesteru, kde absolvoval paravýcvik. Vrátil se pak zpátky ke své jednotce, kde byl až do poloviny října 1941 ve funkci zástupce velitele 1. čety. Následně byl odeslán do Skotska, kde byl vycvičen britskými instruktory ze SOE ke speciálním operacím. Stal se členem Zvláštní skupiny D a na návrh jeho přítele Josefa Gabčíka byl vybrán místo zraněného Karla Svobody do Operace Anthropoid. Před odletem do akce na území Protektorátu, kde měli úkol – provést atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, byli spolu s rtm. Gabčíkem přijati prezidentem Edvardem Benešem. Dne 29. prosince 1941 seskočil padákem u obce Nehvizdy ve středních Čechách a nikoli u Plzně, jak bylo původně plánováno. Pomoc mu poskytli místní lidé. Atentát na říšského protektora byl realizován na základě rozhodnutí československé exilové vlády v Londýně a provedli jej parašutisté Josef Valčík, Jozef Gabčík a Jan Kubiš. Dne 27. května 1942 v 10.35 hodin, v zatáčce na pražské křižovatce tehdejší Kirchmayerovy třídy, dnešní Zenklovy ulice s ulicí V Holešovičkách, skočil Josef Gabčík před Heydrichův mercedes, v rukou měl samopal STEN, který ale selhal. Jan Kubiš proto hodil modifikovaný protitankový granát vzor 73, který explodoval před pravým zadním kolem neobrněného otevřeného automobilu, ve kterém Heydrich jel. Při explozi granátu byl Jan Kubiš zraněn nad levým okem. Heydrich později zemřel na následky vážných zranění a otravu krve (celkovou sepsi organismu) v libeňské nemocnici Na Bulovce dne 4. června 1942. Za zmínku v této souvislosti snad stojí, že Heydrich na nemocničním lůžku poznal Kubiše a Gabčíka jako jedny z osob, které ho pravidelně zdravily na své cestě do práce. Spolu s dalšími atentátníky se poté Jan Kubiš skryl v podzemních prostorách pravoslavného kostela sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici. Nacisté je však vypátrali a 18. června 1942 na kostel zaútočili. Na 800 mužů z řad pražského gestapa neprodyšně uzavřelo celé okolí. Po dvouhodinovém boji bylo rozhodnuto. Během útoku Jan Kubiš společně s dalšími dvěma (Adolf Opálka a Josef Bublík) bojoval na kůru, kde po výbuchu granátu upadl do bezvědomí. Na rozdíl od Opálky a Bublíka tak nebyl schopen spáchat sebevraždu a na následky vykrvácení zemřel v lazaretu SS v Podolí. Po sedmi hodinách odporu, proti kterému nacisté nasadili přes 800 vojáků, jsou dodnes na kostele památky v podobě jamek od kulek. Nakonec všichni zbývající členové výsadku (Jozef Gabčík, Jaroslav Švarc, Jan Hrubý a Josef Valčík) spáchali sebevraždu poslední kulkou. Jejich těla byla později dopravena do německého ústavu soudního lékařství pro identifikace a pitvy. Jeho tělesné ostatky společně s jeho druhy a řadou dalších odbojářů skončily v hromadném hrobě na hřbitově v Ďáblicích. Čtrnáct členů rodiny Jana Kubiše bylo zatčeno a popraveno v koncentračním táboře Mauthausen společně se spolupracovníky parašutistů a rodinou parašutisty Valčíka. Přesto, že atentát měl pro český národ dalekosáhlé následky a nacistický teror ještě zesílil, vzbudil ve světě velký ohlas. Britové anulovali svůj podpis na Mnichovské dohodě a Československu byla přislíbena poválečná obnova v jeho „předmnichovských“ hranicích.

Jan Kubiš obdržel řadu vyznamenání, např. 3x Čs. válečný kříž 1939, Čs. pamětní medaile se štítkem F-VB, Croix de Guerre, Čs. řád za svobodu – zlatá hvězda, Čs. vojenský Řád Bílého lva Za vítězství I. stupně in memoriam.

Foto: Petr Majer

Zleva starostka Velkých Heraltic paní Jana Zechová, prap. Václav Šveda, pplk. v.v. Pavel Skácel, brig.gen. v.v. Mikuláš Končický, poslankyně Parlamentu ČR paní Ludmila Bubeníková a Jiří Vrtný při odhalení pamětní desky.

„ Kdo byl Jan Kubiš? Byl to velký člověk přátelé, se srdcem na pravém místě. A to srdce tlouklo červenomodrobíle. Většina kulturních lidí a zemí si váží svých hrdinů. Všichni totiž vědí, že může nastat doba , kdy je takových lidí zoufale potřeba. Doba kdy fráze přestávají platit a musí je nahradit rozhodný a rozvážný čin,“ uvedl při odhalení pamětní desky pplk. v.v. Pavel Skácel, předseda Sdružení válečných veteránů Moravskoslezského kraje.

Foto: Petr Majer

Odhalení pamětní desky se zúčastnil válečný veterán, brigádní generál v.v. Mikuláš Končický a zástupce ředitele Krajské vojenské správy v Ostravě pplk. Ivan Hrvol.

Zeptal jsem se prap. Václava Švedy jak on sám vnímá hrdost na svou zemi? „Víte, nikdy mi nebyla lhostejná minulost o to více kdy po vlastní zkušenosti ze zahraničních misí si člověk stále musí uvědomovat jak málo stačí k nenávisti a kolik obětí to poté stojí. Žádný národ by neměl zapomínat svou minulost a měl být hrdý na své lidi. Jsem osobně šťasten, že jsem mohl alepoň malým dílem k tomu přispět.“

plk. v. zál. Petr Majer